

Asia: VN/24815/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

Lausunnonantaja pitää ehdotettua soveltamisalaa pääosin direktiivin mukaisena ja perusteltuna. Hallitusohjelman tavoite välttää kansallista lisäsääntelyä on huomioitu luonnoksessa asianmukaisesti.

Määritelmien osalta on tärkeää, että sääntely on mahdollisimman selkeää ja ennakoitavaa yritysten näkökulmasta. Erityisesti toimintaketjuun, liikekumppaneihin sekä haitallisiin ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksiin liittyvien käsitteiden tulkinnan tulee olla riittävän yhdenmukaista, jotta sääntelyn soveltaminen olisi käytännössä selkeää.

Lausuntonne huolellisuusvelvoitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

Lausunnonantaja pitää huolellisuusvelvoitteen keskeisiä tavoitteita kannatettavina. Ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistaminen, ehkäiseminen ja seuranta tukevat vastuullisen yritystoiminnan kehittämistä sekä kansainvälisten velvoitteiden toteutumista.

Huolellisuusvelvoitteen käytännön toteuttamisessa on kuitenkin tärkeää huolehtia velvoitteiden oikeasuhtaisuudesta sekä siitä, että yrityksillä on riittävän selkeät mahdollisuudet arvioida velvoitteidensa sisältöä ja laajuutta. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten velvoitteet ulottuvat toimintaketjujen eri osiin sekä millaisia käytännön mahdollisuuksia yrityksillä on vaikuttaa toimintaketjun ulkopuolisiin toimijoihin.

Lausuntonne yritykselle tehtäviä valituksia ja ilmoituksia koskevista ehdotuksista (lain 3 luku)

Lausunnonantaja pitää perusteltuna, että yrityksillä olisi käytössään menettely haitallisia vaikutuksia koskevien ilmoitusten ja valitusten vastaanottamiseksi. Tämä voi tukea haitallisten vaikutusten varhaista tunnistamista ja korjaamista.

Järjestelmien käytännön toteutuksessa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että menettelyt ovat selkeitä, tietoturvallisia ja tarkoituksenmukaisia sekä yritysten että ilmoituksen tekijöiden näkökulmasta. Lisäksi on tärkeää varmistaa, ettei menettelyistä aiheudu kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Lausuntonne valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

Lausunnonantaja pitää perusteltuna, että sääntelyn valvonnasta vastaa keskitetysti yksi viranomainen. Valvonnan toimivuuden kannalta on tärkeää, että valvontaviranomaisella on riittävät resurssit ja asiantuntemus tehtäviensä hoitamiseen.

Hallinnollisia seuraamuksia koskevien säännösten tulee olla oikeasuhtaisia ja ennakoitavia. Yritysten oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että seuraamusten määräämisen perusteet ja menettelyt ovat riittävän selkeitä.

Lausuntonne vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

Lausunnonantaja pitää tärkeänä, että vahingonkorvausvastuuta koskeva sääntely on mahdollisimman täsmällistä ja ennakoitavaa. Yritysten vastuuta koskevien säännösten tulee olla selkeitä erityisesti tilanteissa, joissa haitalliset vaikutukset liittyvät laajoihin kansainvälisiin toimintaketjuihin.

Jatkossa olisi tärkeää seurata sääntelyn käytännön vaikutuksia oikeusvarmuuteen sekä yritysten toimintaympäristöön.

Lausuntonne muista ehdotuksista (erinäiset säännökset, liitelait)

Muut ehdotetut muutokset vaikuttavat pääosin teknisluonteisilta ja tarkoituksenmukaisilta. Sääntelyn kokonaisuuden kannalta on tärkeää huolehtia eri lakien välisestä johdonmukaisuudesta ja sääntelyn selkeydestä.

Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksella olevan ja onko ehdotuksella muita kuin luonnoksessa tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Lausunnonantaja arvioi, että ehdotuksella voi olla merkittäviä vaikutuksia erityisesti suurten yritysten hallinnollisiin prosesseihin, riskienhallintaan ja raportointikäytäntöihin. Samalla sääntely voi tukea vastuullisen liiketoiminnan kehittämistä sekä yritysten toimintaketjujen läpinäkyvyyttä.

Vaikutukset voivat ulottua myös yritysten sopimuskäytäntöihin ja toimintaketjujen hallintaan kansainvälisesti. Käytännön toimeenpanossa voi syntyä tulkintatilanteita erityisesti toimintaketjujen laajuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyen.

Vaikutusarvioinnissa olisi hyödyllistä tarkastella myös sääntelyn mahdollisia vaikutuksia yritysten kilpailukykyyn, investointiympäristöön sekä pienempiin yrityksiin välillisesti kohdistuviin vaikutuksiin.

Lausuntonne ehdotuksen säätämijärjestystä koskevista perusteluista

Lausunnonantaja pitää tärkeänä, että sääntelyn suhde perusoikeuksiin, oikeusturvaan sekä elinkeinovapauteen arvioidaan huolellisesti. Säätämijärjestystä koskevat perustelut vaikuttavat pääosin asianmukaisilta, mutta sääntelyn käytännön vaikutuksia yritysten oikeudelliseen asemaan on perusteltua arvioida jatkovalmistelussa edelleen.

Muut huomionne ehdotuksesta

Kokonaisuutena arvioiden ehdotus toteuttaa yritys vastuudirektiivin tavoitteita ja tukee vastuullisen yritystoiminnan edistämistä. Jatkossa on kuitenkin tärkeää huolehtia sääntelyn käytännön sovellettavuudesta, oikeasuhtaisuudesta sekä siitä, että yrityksille tarjotaan riittävästi ohjeistusta sääntelyn toimeenpanon tueksi.

Anh Tran
YDHV lakitiimi